

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛADOVA УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

© Барановська С.П., 2012

Розкрито основні напрями впливу вдосконалення облікових інформаційних систем на механізм управління підприємства.

The basic directions improvement of the influence of accounting information systems on the mechanism of control enterprise's.

Постановка проблеми. У сучасних умовах світового соціально-економічного розвитку особливо важливим стало інформаційне забезпечення процесу управління, що полягає в отриманні й обробці інформації, необхідної для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Перед органом управління стоїть завдання одержання інформації, її обробки, а також генерування і передавання нової похідної інформації у вигляді керуючих впливів. Такі впливи здійснюються в оперативному і стратегічному аспектах і ґрунтуються на раніше отриманих даних, від вірогідності і повноти яких багато в чому залежить успішне розв'язання багатьох задач управління. Не можна не відзначити, що будь-які прийняті рішення вимагають оброблення великих масивів інформації; компетентність керівника залежить не стільки від минулого досвіду, скільки від володіння достатньою кількістю інформації про швидкозмінну ситуацію й уміння нею скористатися.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Великий внесок в дослідження проблеми обліково-аналітичного забезпечення процесу управління зробили такі вчені: Ф.Ф. Бутинець, Г.Г. Кірейцев, О.Д. Гудзинський, М.Я. Дем'яненко, М.С. Пушкар, П.Т. Саблук, В.М. Самочкін та інші.

Незважаючи на цінність цих досліджень, існує ряд невирішених теоретичних та практичних питань, що потребують подальших досліджень.

Метою статті є визначення змісту і ролі обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством, методи ефективного застосування програмного забезпечення для планування, аналізу і оптимізації фінансово-економічної діяльності.

Основний матеріал дослідження. Явища реального світу і процеси, що відбуваються у суспільному виробництві, об'єктивно відображаються за допомогою інформації, потоки якої реально існують поряд з потоками робочої сили, матеріалів і знарядь праці.

Актуальність проблеми вдосконалення обліково-аналітичного інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень з метою розв'язання економічних проблем зумовлена сучасним станом національної економіки. Можливість використання облікової інформації суб'єктами господарювання для задоволення різноманітних інформаційних потреб і прийняття економічних рішень з метою вирішення конкретних проблем і досягнення поставлених цілей забезпечується якісними властивостями самої облікової інформації. Враховуючи міжнародний досвід, теоретичні засади, стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності, виділяють не тільки загальні групи користувачів облікової інформації, а й групи конкретних економічних проблем та варіанти оптимальних рішень, які вони можуть приймати на основі цієї облікової інформації [1].

Сутність інформаційного забезпечення управлінської діяльності формується за рахунок сукупності інформаційних ресурсів, які сприяють ефективному проведенню процесу управління, зокрема розробленню та реалізації управлінських рішень. Інформаційне забезпечення – це якісне інформаційне обслуговування управлінського персоналу підприємства шляхом створення дина-

мічної системи збору даних, їх обробки, зберігання та перетворення на достовірну, своєчасну, точну, актуальну інформацію для ефективного ведення процесу управління та прийняття відповідних управлінських рішень.

Для успішного керування документообігом, швидкого видобування потрібної інформації та її обробки для ухвалення рішення з потоку документації (поза залежністю від її характеристик: фінансова, технічна, нормативно-довідкова чи управлінська) необхідна особлива система керування документами. Ця система повинна вирішувати завдання швидкого й якісного обміну інформацією між відділами і підрозділами підприємства, забезпечувати швидкий доступ вищої управлінської ланки до фінансово-економічної інформації. Усе це збільшує швидкість і якість прийняття рішень у складних економічних ситуаціях. Так само в межах цієї системи повинні використовуватися програмні продукти, що дають змогу здійснювати планування, аналіз і оптимізацію фінансово-економічної діяльності. Отже, інформаційно-комунікаційні системи повинні розв'язувати такі задачі: створення (введення інформації), підтвердження, розсилання, збереження, здійснення контролю за змінами, розподіл прав доступу окремих користувачів до конкретної інформації.

Облік та аналіз є важливими функціональними компонентами інформаційної системи підприємства. Оперативність збирання та обробки виробничої, комерційної, фінансової та інших видів інформації, забезпечення зацікавлених користувачів об'єктивною інформацією про фінансовий стан і результати діяльності підприємства – основні функції обліку. Аналіз – функція, яка за допомогою аналітичних і економіко-математичних методів досліджує наявність, структуру, динаміку економічних показників, вивчає ефективність їх використання, розглядає вплив різних факторів на фінансовий стан підприємства. Бухгалтерський облік є основним джерелом інформації, необхідної для аналізу з метою прийняття управлінських рішень.

Система обліково-аналітичного забезпечення менеджменту відіграє важливу роль в функціонуванні системи управління підприємством, забезпечуючи взаємодію різних структурних підрозділів та реагуючи на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища.

Під системою розуміють сукупність множин взаємопов'язаних елементів, які утворюють певну цілісність [2]. Обліково-аналітична система – це система, що ґрунтується на даних оперативного, статистичного, фінансового і управлінського обліку, включаючи оперативні дані, і використовує для економічного аналізу статистичну, виробничу, довідкову та інші види інформації. Тому обліково-аналітична система виконує збір, опрацювання та оцінку всіх видів інформації, що використовується для прийняття управлінських рішень на макро- і мікрорівнях. Система обліково-аналітичного забезпечення є складовою загальної системи управління. Її суть полягає в об'єднанні облікових та аналітичних операцій в один процес, виконання оперативного мікроаналізу, забезпеченні безперервності цього процесу і використанні його результатів для формування рекомендацій для прийняття управлінських рішень. Загальну методологію і нормативні положення обліку і аналізу удосконалюють для раціонального використання в єдиній обліково-аналітичній системі.

Основними завданнями обліково-аналітичної системи підприємства є:

- аналіз діяльності підприємства за вказаними напрямками;
- облік господарських операцій за цільовими напрямками на базі бухгалтерського обліку з додаванням нефінансових показників;
- контроль за використанням матеріальних та нематеріальних ресурсів, за правильним відображенням усіх господарських операцій на етапах планування, обліку та за достовірністю аналітичних даних;
- планування діяльності підприємства, зокрема господарських операцій; видів діяльності: операційної, інвестиційної, фінансової, податкової; центрів відповідальності та підприємства загалом;
- формування аналітичних бюджетів як джерел акумулювання планової, облікової та аналітичної інформації [3].

Для виконання вищезгаданих завдань у режимі реального часу на підприємстві повинна функціонувати інформаційна система з відповідним програмним забезпеченням. На українському ринку програмних продуктів достатньо бухгалтерських та аналітичних програм. Найвідоміші бухгалтерські програми „1С:Бухгалтерія”, „БЕСТ”, „Електронна бухгалтерія” тощо.

До програм фінансового аналізу належать аналітичні програми „ИНЗК-АФСР”, „АНЗК-Аналитик”, „ФинЕксперт”, „БЕСТ-Ф” та інші, які призначені для оцінювання та аналізу поточного і прогнозованого фінансового стану підприємства, вибору найкращої стратегії його розвитку, для розроблення інвестиційних проектів і бізнес-планів, ефективного управління маркетинговою діяльністю тощо.

Ключову позицію в інформаційній системі займає система обробки даних. Спочатку дані вводяться в інформаційну систему. Потім вони проходять трансформацію, або процес, що передбачає різні форми маніпулювання даними і аналізу (такі як класифікація, сортування, підрахунок, підсумки), які трансформують дані в інформацію. Інформаційно-процесійні системи також, як правило, використовують склад даних або їх акумулювання. Вихід даних — це звіти, документи, інші системні кінцеві показники, які постачають необхідну інформацію для рішень і контролю виконання поставлених завдань. Отже, інформаційну систему можна визначити як набір процедур, таких як процес, збір і переробка інформації для підтримки планування, прийняття рішень, координації і контролю, а комунікаційна функція системи полягає у швидкому та надійному передаванні даних.

Потреби різних організаційних рівнів і функціональних сфер менеджменту задовольняють п'ять головних типів інформаційних систем: діло-процесійні, офісно-автоматизаційні, управлінсько-інформаційні, системи підтримки рішення, системи підтримки виконання рішень.

Діло-процесійна система (англ. Transaction-Processing System) — комп'ютерна інформаційна система, що виконує щоденні поточні операції, потрібні для розвитку бізнесу, і забезпечує пряму підтримку на операційному рівні організації. Ця система — головне джерело інформації, яку використовують інші типи комп'ютерних систем організацій.

Завдання офісно-автоматизаційної системи (англ. Office Automation System) — полегшити зв'язок і підвищити продуктивність праці менеджерів і офісних працівників через документи і передавальні процеси. Це система селекторної інформації, вона може також містити електронний календар, телеконференцію, графіки та інше.

Управлінська інформаційна система (англ. Management Information System) — комп'ютерна інформаційна система, що постачає повсякденну інформацію і часто уможливорює доступ до поточної і ретроспективної інформації, потрібної менеджерам, передовсім середнього і нижчого рівнів. Система орієнтована на фактичні, операційні напрями діяльності й особливо важлива в плануванні, прийнятті рішень, контролюванні. Як правило, система підсумовує інформацію з операційно-ділових систем для підготовки поточних доповідей, які використовують менеджери.

Система підтримки рішень (англ. Decision Support System) — комп'ютерна інформаційна система, яка підтримує процес прийняття управлінських рішень в ситуаціях, які недостатньо структуровані. Такі системи загалом не вказують, які рішення є оптимальними. Проте вони роблять спробу правильно спрямувати процес прийняття рішень за допомогою спеціальних прийомів, які допомагають менеджерам детальніше аналізувати ситуацію.

Системи підтримки виконання рішень (англ. Executive Systems) — комп'ютерні інформаційні системи, що підтримують виконання рішень і ефективне функціонування організацій на вищих рівнях. Такі системи переважно розроблені недавно і їх інколи називають виконавчо-інформаційними системами [4].

Але якою б не була інформаційно-комунікаційна система, вона завжди міститиме дві складові, без яких не може існувати жодна інформаційна система: програмне забезпечення, база даних (база знань).

Програмне забезпечення — це набір програм, документів, процедур, повсякденних операцій комп'ютерної системи, що допомагають технічним засобам виконувати різні операції. Програмне забезпечення здійснює ефективний пошук потрібної інформації і подання її користувачеві у найзручнішій формі на екран дисплея або в інший спосіб незалежно від форм зберігання інформації.

База даних — це набір даних, ефективно організованих так, щоб з ними було легко працювати. Вони будуються на системах управління базами даних (СУБД): FoxPro, Access, Oracle та інших. База даних системи менеджменту — це програмні засоби, що дають організаціям змогу здійснювати управління і мати доступ до необхідних даних. Вони є важливим компонентом

системи інформаційного забезпечення управління підприємством. У ній зберігається інформація про господарську діяльність підприємства за визначений період (обліково-аналітичні дані, дані про хід виробничої діяльності, про виробництво готової продукції, конкретні замовлення та їх виконання), про постачальників, покупців, клієнтів, їх потреби, наявне у них обладнання, товари, строки гарантійних зобов'язань, фінансовий стан, укладені договори, історію співробітництва, розмір націнок та знижок. Створення бази даних дає такі переваги: одноразове введення інформації і отримання на її основі максимуму необхідної інформації; система може протягом великого періоду реалізовувати в установлений час всі покладені на неї функції з потрібною якістю; інформація доступна для модифікації. Бази даних використовуються для вирішення таких завдань: організації обліку внутрішніх та зовнішніх інформаційних ресурсів, накопичення та аналізу інформаційних ресурсів, організації доступу до зовнішніх та внутрішніх джерел інформації.

Бази даних допомагають менеджерам підприємства розв'язати конкретні прикладні задачі, які виникають у ході практичної діяльності, а також є інформацією для стратегічного аналізу і планування.

База знань забезпечує повне й адекватне передавання найсучасніших знань у конкретній галузі користувачеві системи. Вона містить теоретичні і практичні відомості бухгалтерського обліку, економічного, стратегічного та фінансового аналізу, дані наукових розробок, технологій, що використовуються на практиці, рекомендацій, які у пам'яті комп'ютера зберігаються у різних формах: у вигляді текстових, графічних, аудіовізуальних, піктографічних та інших файлів [5].

Аналіз практики діяльності українських організацій дає підстави констатувати, що відсутність необхідного обліково-аналітичного забезпечення призводить до того, що організації або формують фінансові результати недостовірно, або ставляться до формування її елементів формально. Своєю чергою, через це організаціям складно орієнтуватися у подальшому розвитку, знижується їх конкурентоспроможність і стійкість, що зрештою може призвести до фінансової неспроможності та банкрутства.

Висновки. В процесі дослідження отримано такі результати:

1. Для ефективного розвитку підприємництва в Україні необхідна адекватна ринковим відносинам система подання інформації, що дасть змогу формувати релевантну інформацію, аналізувати її і приймати раціональні управлінські рішення.
2. Встановлено, що ключову позицію в інформаційній системі займає система обробки даних. Отже, інформаційну систему можна визначити як набір процедур, таких як процес, збір і переробка інформації для підтримки планування, прийняття рішень, координації і контролю, а комунікаційна функція системи полягає в швидкому та надійному передаванні даних.
3. Обліково-аналітичне забезпечення як компонент інформаційного забезпечення управління підприємством дає змогу розв'язувати функціональні задачі управління, забезпечуючи керівництво повною та достовірною інформацією про господарські процеси та зв'язки із зовнішнім середовищем.

1. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2000; пер. з англ. за ред. С.Ф. Голова. – К., 2000. 2. Городянська Л. Особливості технічного забезпечення системи бухгалтерського обліку // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 10. – С. 17–22. 3. Садовська І.Б. Обліково-інформаційне забезпечення управлінського аналізу // Вісник Національного університету „Львівська політехніка”: зб. наук.-прикл. пр. „Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку”. – № 647. – Львів: Видавництво Національного університету „Львівська політехніка”, 2009. – С. 498–503. 4. Информационные системы в экономике: учебник / под ред. проф. В.В. Дика. – М.: ФиС, 1996. – 272 с. 5. Жаворонкова Г.В. Формування системи інформаційного забезпечення менеджменту лісгосподарських підприємств в сучасних умовах / Г.В. Жаворонкова, Н.В. Голячук, С.Є. Голячук // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. пр. – Вип. 221. – Т. 1 – Дніпропетровськ: ДНУ, 2006. – С. 255–263.